

БЫЛО ГЭТА, памя- таю, цэлым вяс- ным днём. Да ві- рныя фотамайстэр- ні спынілася чаро- ка дзвучат. Былі ў іх усмешлівыя све- тлыя твары, такія, якія бываюць у сем- націна гадоў...

Відны, дзвучыць голыя што адзіл экзамены і, зараз, у го- нар гэтай выдатнай павады, а можа проста таму, што быў со- нечны майскі дзень з высокім блакітным небам, з ліпамі ў кляскай лістоце, — рашылі сафатаграфавана. Падытурхоў- ваючы адна адну, насмела увай- шлі ў памяшканне.

Мне тады падумалася, што гадоў праз сорак, мусіць, не ад- на з гэтых дзвучыць голыя на ста- рых фотаздымак, уладзіцца ў свой колер і пазнаць іх мілья дзвю- хі вясны дзень...

Прыкладна праз ме- сяц, праходзічы паўз гэту фотамайстэрню, я зірнуў у вітрыну. Адна з картэк прыцягнула увагу. Недаў я ўжо бачыў гэтых дзвучыць. Эге, здаецца ты самыя. Я пазнаў іх па бел- лых сукенках. Але чакан- не, тыя ж былі сама шчы- расць, а гэтыя... З добра адглядаванай карткі гля- дзела некалькі напружа- ных, са сцягнутымі вуснамі тавараў. Ці рэгутор наста- раўся, ці самі дзвучыць на- ваялі «прыганасці» па- рад здымалі, але вусны і бровы ў іх былі густа на- фарбаваныя. І ад гэтага тавара здаваліся старымі, ажараша бывалымі.

Я зірнуў на іншыя карт- кі — тое ж самае: камен- ныя твары, аднолькавыя усмешкі і позы. Успомніў дзесяці фотамайстэрняў, фотаздымак і студый у га- радах і пасёлках — усю- ды адзін почыр, шырпа- ную ў горшым сэнсе гэта- га слова.

Пры небылым роскві- де мастацкай рэартажнай фатаграфіі — такі заня- пад фатаграфіі павільна- вы, бытавой.

А між тым, гэта род- ныя сёстры. Мастацкая фатаграфія такая нава- дзася ў павільне. Пра- вільны, спачатку ўся фа- таграфія была мастацкай — паглядзеце здымкі (а яны, ві- даць, ёсць у многіх сямей- ных альбомах) трыцінай, са- рака, нават шасцідзясята- годнай даўнасці. Што ні твар, то характар... І толькі пасля ўжо адбодало разгалінаванне, пра- якое мы гаварылі вышэй.

Можна, усё гэта натуральна? Можна, так яно і трэба? Ад ад- ного таварыша мне давалася па- чуць думку, што бытавая фа- таграфія адмірае, бо зараз ледзь не ў кожнага свой фотопара- т. Але вось любя, — у мінулым годзе паслугамі фотамайстэр- ня, што знаходзіцца ў сістэ- ме Міністэрства бытавой аб- слугоўвання, нарысваліся каля 4 мільянаў чалавек.

Той жа таварыш, калі я на- ваў яму гэтую лічку, паціснуў плечыма: — Гэта ў асноўным за лік вёскі...

Але вось факты па Мінску. Летась на фабрыцы фотара- бот (яна аб'ядноўвае ўсе фотамай- стэрні сталіцы) прайшло каля мільяна заказаў. Дадаю, што гэта, як мне казалі, на 8 пра- цэнтаў больш, чым у 1966 го- ды.

Значыць, ясна — не адмірае. Тады, можа, паціснуць пытан- не па-іншаму? Ці патрэба нам мастацкай бытавой фатаграфіі? Каб, скажам, звычайна здымак, зроблены ў фотавільне вы- значаючы ў добрым густам і пе- сальцінай глыбінёй...

У Міністэрстве бытавога аб- слугоўвання насельніцтва рес- публікі адзін з адказных работ- нікаў выказаў накіонт гэтага адмоўна.

— Мы такой задачы не ставі- м, — сказаў ён, — ды і на- вошта? Мастацкая фатаграфія шукае тыповае, а тут што? Прышла, скажам, дзвучыня і прасіць: «Сфатаграфуйце, хачу картку жаніху паслаць». Ну, а што дачыняць густу, дык, які гэст патрэбны ў фотаздымку? Гэта ж не сукенка, не гарні- тур...

Я запярэчыў, што здымак не сукенка — застаецца на ўсе жыццё. Нават пераходзіць да нашчадкаў. Усё можа купіць зноў, не паўтарыцца толькі прыжыццё- вымі і спыніць яго, і пра- несці праз час можа толькі фотаздымак. Да таго ж, многія здымкі з гадамі набываюць вартасць гістарычных дакументаў.

Адзін з міністэрскіх тавары- шаў — той, што непасрэдна ку- рыруе фатаграфію (і цырульні) заўважыў, што фатаграфія ча- ста вымушана ісці на паваду ў безгустоўшчыні і з гэтым, маў- ляду, трэба лічыцца. Многім, на- прыклад, падабаюцца фатагра-

фіі, размаляваныя анілінавымі фарбамі. І гэта робіць, бо дае прыбытак. У Гомелі, напры- клад, адно фотаздымак выконвае закізы на размаляўку павялі- чаныя фотакратан маслянай фарбай. Страхоце адно. Але робіць, бо ёсць попыт, а значыць і прыбытак.

— Але ж гэта тое самае, што зараз пачаў масавы выраб сла- вутых дыванкоў з лебедзямі і русалкамі... Есць яна яшчэ ка- тэгорыя людзей, якім гэта па- дабаецца, — кажу я.

— Так, гэтыя дыванкі, вядо- ма, дрэнны пашлаціны, але я ве- даю адно буйнага гандлёвага работніка — чалавек гэты з гу- стам і ў мастацтва разбіраецца — які на пасляжыні мастац- кага савета выказаўся за выраб падобных дыванкоў. А потым, у прыватнай гутарцы, сказаў: «А што рабіць? Яны маюць попыт, — Так, гэтыя дыванкі, вядо- ма, дрэнны пашлаціны, але я ве- даю адно буйнага гандлёвага работніка — чалавек гэты з гу- стам і ў мастацтва разбіраецца — які на пасляжыні мастац- кага савета выказаўся за выраб падобных дыванкоў. А потым, у прыватнай гутарцы, сказаў: «А што рабіць? Яны маюць попыт,

М. ЗАМСКІ

МАСТАЦТВА ЦІ РАМЯСТВО?

ДЗВУЧАТЫ ПРЫЙШЛИ У ФОТА- МАЙСТЭРНЮ ● ЗАНЯДБАНАЯ «СЯСТРА» ● УСЁ ЗАСТАЕЦА ЛЮДЗЯМ ● РАЗМОВА У МІНІ- СТЭРСТВЕ... ● ...І У АТЭЛЬЕ ● ПАРТЭТУ — ПСИХАЛАГІЧНАЯ ГЛЫБІНА.

а нам даведзены вялізны план... Я слухаў гэтага міністэрска- га таварыша і думалі: колькі, бымае, поруху траціцца на тое, каб выкрыць, высьмеяць пашлаціну, колькі чарыла пераво- дзіцца на артыкулы аб эста- тычным выхаванні і ўсё, ча- сам, дарма. Усё высякародны запал нікне перад думкамі ма- гільшымі словамі — план і прыбы- так.

Вось што ўяўляюць гэтыя два словы ў сталічнай фотамай- стэрні. За апошнія гады пра- бы адных і тых жа вытворчых плончых, той жа апаратуры і колькасці работнікаў фінансавы план павялічыўся ў два разы і дасягнуў асабліва 750 тысяч руб- лёў. Выкананне ж складала 758 тысяч. Фабрыка фотаработ да- ла 280 тысяч рублёў чыстага прыбытку. Відна, мала якое прадпрыемства з такой колька- сцю рабочых (усяго 200 чала- век) дае столькі.

Але за кошт чаго? Мне чытаўся публікацыя на плацірцы, якую склала ды- ректар фабрыкі Ганна Івану- на Буркова (у міністэрстве пра- яе казалі: кроў з носу, але план заўсёды дае!). Присутніча- лі загадчыкі ўсіх фотамайстэр- няў горада. Пасля таго, як бы- лі абмеркаваны вытворчыя пы- тання, я спытаў таварышаў, ча- му ў бытавой фатаграфіі знік творчы пачатак? Пытанне мно- гих закрунала за жыццё. За- ваядалася ажыўшай гутарка, якую вярта пераказалі.

П. Шаўн — галоўны інжынер фабрыкі: — На такое пытанне чыжка адказвае. Многія фотаработы кажуць, што некалі майстар за- трачыў на кожнага кліента 20—25 мінут. Мне здаецца, што гэта глупства. Што з ім рабіць столькі часу? Ён ж знае за сесе...

М. Фрыдман. Дырэктар фо- тастудыі № 1, фатаграф з тры- цяткагаднёвым стажам: — Раней толькі так і праца- валі. Не «штоўкалі», як цяпер, а малывалі, малывалі фотапа- ратам. А для гэтага трэба до- бра вывучыць чалавека, што пе- рад табы, — якія ў яго твар, позыр, асана, звычка трымаць сябе. Гэта ўсё элементы харак- тэру... А цяпер за 25 мінут колькі чалавек мы прасімаем?

Р. Фарбер, дырэктар фота- студыі № 2: — У нядаўно ў нас прахо- дзіць да духост чалавек. Гэта значыць, наля трыціцаў ў гады- ну. Каявэр...

Заўважыўшы маё здзіўле- не, дадае: — А іншата выйсня няма. Месячны план — 7 тысяч руб-

лёў. Не выкананне — пашлаці- зарплата. Мы ж не на акла- дах — на выраслоўні... Аплата фотарабоў... як вы- святляецца, цяжым залезыць ад выканання пана. І таму яны гоняць вал (патабуваюць ад іх, вядома, і янаці, але пад янаці разумецца нямногае — ясны адбітак, адсутнасць дра- пін, плям і г. д.). Пры гэтым абсалютна не ўлічаецца квалі- фікацыя майстра. Раарды, якія ім прысвоіваюцца, прак- тычна на заробак не ўплыва- юць.

Вось таму моладзь не імкнецца павысіць сваё май- стэрства, сваю кваліфікацыю, — заўважце нехта з прысутных: — Навошта — на заробку ж гэта не адбываецца...

Дарчы аб моладзі... Фато- графія рыхтуе прафесіяналь- на-тэхнічнае выхаванне. Набор туды прыводзіцца на тых жа падставах, што і ў вы- шэйшых, якія рыхтуюць цырульнікаў, шаўцоў, ма- лароў: Гэта значыць, без уліку схільнасцей, здоль- насцей, кругавярты і г. д.

Як жа ўсё паравіць? Вяртаючыся да пачатку, ка- жам, інакш, як усё заган- манілі разам. Паспыталіся правільна. Сутнасць іх такая — трэба, каб на фа- таграфію перастані гля- дзець толькі як на звычай- ную галіну бытавога аб- слугоўвання, пры тым вельмі прыбытковую галі- ну.

Я заўважваю, што не- калкі гадоў назад на Укра- інае бытавая фатаграфія знаходзілася ў сістэме Мі- ністэрства культуры. Пры міністэрстве дзейнічаў са- вет, які займаўся творчымі пытаннямі — аргані- зоваў конкурсы, прысвоі- ваў званні мастака-фато- графа і г. д.

Вось каб і нас у Мі- ністэрства культуры — уздымаюць фатаграфія. — Зусім па іншаму б справа пайшла. А ў нашым «бы- тавым» міністэрстве ўжо колькі гадоў не магчыма прабіць нават пытанне аб арганізацыі рэспублікан- ской выставы фотаработ.

Скаргі, скаргі, скаргі... Многія фотаработы ездзілі ў іншыя рэспублікі. Там, паводле іх слоў, да быта- вой фатаграфіі ставіцца лепш. Умоўным заўважам стварэнні ўмоў для творчай работы. У іх выдатныя студыі (не такія, як у Мінску — толькі па назве), су- часная апаратура і г. д. У Ера- ван, напрыклад, іх вітрыны, дае выстаўлены работы вядома- га армянскага павільнага фато- графа Ханджяна, заўсёды стаіць натоўп, кожная фатагра- фія гэтага майстра — сапраў- ды мастацкі твор. Есць такія фотамайстэрні ў Кіеве, Львове, Рыме, Венецыі, Ленінградзе.

У Мінску нават няма спе- цыялізаваанай дзіцячай фотамай- стэрні, — гаворыць Г. І. Бу- ркова. — А між тым, дзвечі фа- тарабоўчы звычайна вельмі многа. І вось прывядуць, ска- жам, у звычайнае фотазатэле- дзіца, а яно і расправіць імя- та і няма яна, бо сэрцавікі, хо- ладна і адзіночкі падобныя асобы падыход, тут не аб- дыдзецца без цапак, без абстано- ві, дзе б малое адчувала сябе, як дома...

Некаторы час назал, — гаворыць далей Ганна Івану- на, — у Мінску было задуна- на стварыць майстэрню, якая абслугоўвала б кінаапараты. Думалася, што там можна бу- дзе не толькі правіць плёнкі, але і змяніраваць іе, праглед- заць, атрымаць парадку спецы- ялістаў... Але з усёй гэтай думка атрымаўся шпак. Фабрыка атрымава кагучы...

Не перабываючы ў фатаграфіях Мінска не мянялася здымачная і асветляльная апаратура...

— Няма ніводнага прыстой- нага памяшкання — усё пры- стававана.

І. г. д. І. г. д. — Вяртаючыся з плаціркі, я заішоў у адну з фотамайстэр- няў. У салоне было поўным- паўноўтка. Хто прыкхорашаўся перад люстэркам, хто разглядаў фотакарткі на сценах, хто про- ста чакаў. А з-за франкі што- мінутна чуўся голас фотара- ба:

— Наступны, наступны, на- ступны... І чалавек, яшчэ раз мінуўшы позыр у люстэрка, ішоў за фі- ранку, туды, дзе адбывала- ся таіства мастацтва? Не, ра- мства.

Хітка правільніць друка, а потым і тры званок, Хітка расцэнка за- слома... Кожны стрымлівае халаванне, спробе заскаржыцца. Як гэта каляека!

А пакуль выхад на сцену, хлопцы і дзвучыты перакідаюцца слова- друмі: Гаворка «наішанская» — беларуская, руская, хоць і касіюна на студэнтах Мінскага педагогічнага інстытута замежных моў польскія, ру-

жынскія, вестерскія, кубінскія... Яшчэ некалькі мінут — і гледачы ўбачаць харэаграфічную кампазіцыю «Дружба народаў», падрываючы студэнтамі да 50-годдзя свай рэ- публікі.

поступ часу — у слоўе і ў музыцы

у слове і ў музыцы

Хітка правільніць друка, а потым і тры званок, Хітка расцэнка за- слома... Кожны стрымлівае халаванне, спробе заскаржыцца. Як гэта каляека!

А пакуль выхад на сцену, хлопцы і дзвучыты перакідаюцца слова- друмі: Гаворка «наішанская» — беларуская, руская, хоць і касіюна на студэнтах Мінскага педагогічнага інстытута замежных моў польскія, ру-

жынскія, вестерскія, кубінскія... Яшчэ некалькі мінут — і гледачы ўбачаць харэаграфічную кампазіцыю «Дружба народаў», падрываючы студэнтамі да 50-годдзя свай рэ- публікі.

поступ часу — у слоўе і ў музыцы

у слове і ў музыцы

Хітка правільніць друка, а потым і тры званок, Хітка расцэнка за- слома... Кожны стрымлівае халаванне, спробе заскаржыцца. Як гэта каляека!

А пакуль выхад на сцену, хлопцы і дзвучыты перакідаюцца слова- друмі: Гаворка «наішанская» — беларуская, руская, хоць і касіюна на студэнтах Мінскага педагогічнага інстытута замежных моў польскія, ру-

жынскія, вестерскія, кубінскія... Яшчэ некалькі мінут — і гледачы ўбачаць харэаграфічную кампазіцыю «Дружба народаў», падрываючы студэнтамі да 50-годдзя свай рэ- публікі.

поступ часу — у слоўе і ў музыцы

у слове і ў музыцы

Хітка правільніць друка, а потым і тры званок, Хітка расцэнка за- слома... Кожны стрымлівае халаванне, спробе заскаржыцца. Як гэта каляека!

А пакуль выхад на сцену, хлопцы і дзвучыты перакідаюцца слова- друмі: Гаворка «наішанская» — беларуская, руская, хоць і касіюна на студэнтах Мінскага педагогічнага інстытута замежных моў польскія, ру-

жынскія, вестерскія, кубінскія... Яшчэ некалькі мінут — і гледачы ўбачаць харэаграфічную кампазіцыю «Дружба народаў», падрываючы студэнтамі да 50-годдзя свай рэ- публікі.

поступ часу — у слоўе і ў музыцы

у слове і ў музыцы

